

Skarby Górek Czechowskich

Lublin bez wątplenia jest jednym z najbardziej bogatych w zieleni polskich miast. To gród piękny, niepowtarzalny, charakteryzujący się unikalnymi walorami krajobrazowo-przyrodniczymi. Lessowy teren miasta rozcinają wąwozy (zwłaszcza w południowej części) oraz doliny trzech rzek: Czechówki, Czerniejówki i Bystrzycy. Szatę roślinną miasta tworzą sady, ogrody, lasy i nieliczne parki. Co więcej, w granicach Lublina znajdują się obszary chronione jak rezerwat przyrody Stasin i Czerniejowski Obszar Chronionego Krajobrazu. Innym, szczególnie ważnym terenem są Górki Czechowskie, rozciągające się pomiędzy Aleją Tysiąclecia, ulicą Poligonową i górnym Czechowem. Rejon ten charakteryzuje się silnie zróżnicowaną rzeźbą powierzchni, która determinuje charakter roślinności, niekiedy unikalnej w skali regionu. Cały obszar zbudowany jest z lessów tworzących charakterystyczne dla Płaskowyżu Nałęczowskiego formy dolinne i wąwozy. Tak ogromne zróżnicowanie terenu przyczyniło się do wykształcenia mozaiki zbiorowisk kserotermicznych, pastwisk zaroślowych i synantropijnych. Górki Czechowskie przez kilkadziesiąt lat służyły jako plac ćwiczeń dla wojska, które wykonało okopy, schrony bojowe, częściowo przekształcając ten teren. Jednak w wyniku naturalnych procesów można zauważyć powolne zmniejszanie się czytelności form antropogenicznych.

Najbardziej cennym fragmentem Górek Czechowskich jest część środkowa z rozległym wąwozem, gdzie stwierdzono występowanie 222 gatunków roślin zielnych i 44 gatunków drzew i krzewów oraz 13 gatunków porostów. Warstwę drzew tworzą m.in.: brzoza brodawkowata (*Betula verrucosa*), lipa drobnolistna (*Tilia cordata*), dąb szypułkowy (*Quercus robur*), wiąz górski (*Ulmus scabra*). W warstwie krzewów występują: trzmielina zwyczajna (*Euonymus europaeus*), ligustr pospolite (*Ligustrum vulgare*), bez

czarny (*Sambucus nigra*), jaśmin wonny (*Philadelphus coronarius*). Na Górkach Czechowskich występują rośliny objęte ochroną prawną. Są to m.in.: zawilec wielkokwiatowy (*Anemone sylvestris*), podlegający całkowitej ochronie, oraz centuria pospolita (*Centaureium umbellatum*) i kalina koralowa (*Viburnum opulus*), chronione częściowo. Do gatunków rzadkich w skali kraju i regionu zaliczono: pięciornika białego (*Potentilla alba*), rutewkę mniejszą (*Thalictrum minus*), bukwię zwyczajną (*Betonica officinalis*), ciemiężyka białokwiatowego (*Vicetoxicum officinale*), koniczynę pagórkową (*Trifolium montanum*), leńca pospolitego (*Thesium linophyllum*) i dzwonka syberyjskiego (*Campanula sibirica*). Licznie reprezentowana jest również grupa roślin leczniczych, licząca aż 168 gatunków. Ta wręcz rekordowa liczba gatunków ziół wskazuje na możliwość lokalizowania na tym terenie plantacji roślin w warunkach półnaturalnych.

Oprócz badań geologicznych, geomorfologicznych, botanicznych, na lubelskim poligonie prowadzone były badania fauny. Z chronionych zwierząt bezkręgowych występują tu chrząszcze – biegacze (*Carabidae*), pająk tygrzyk paskowany (*Argiope bruennichi*) oraz kilka gatunków trzmieli. Badania ornitologiczne wykazały obecność około 100 gatunków ptaków podlegających ochronie prawnej. Z ptaków drapieżnych warto wymienić pustułkę i krogulca. Ponadto występują tu kłaskawka, ortolan, gil, szczygiel, makolągwa, rudzik, dzierzba gąsiorek, pokrzewki, pliszka żółta, pliszka szara, grzywacz, bażant i kuropatwa.

Przy charakterystyce Górek Czechowskich nie sposób zapomnieć o historii tego miejsca, gdzie znajduje się mogiła żołnierzy legionistów Józefa Piłsudskiego. Poza tym tutaj było miejsce kaźni więźniów Zamku Lubelskiego.

Zarówno przyrodnicza, jak i historyczna charakterystyka miejsca może być źródłem poczynań naukowo-

-dydaktycznych, umożliwiając prowadzenie tu lekcji przyrody, biologii, geografii, ochrony środowiska i historii dla lubelskich uczniów.

Konieczność ochrony wartości przyrodniczych jest stale podkreślana w dokumentach planistycznych miasta. Zatem zachowanie obecnego charakteru Górek Czechowskich ma ogromne znaczenie dla mieszkańców samego Czechowa i w równie dużym stopniu dla mieszkańców pozostałej części miasta. Zielony obszar Górek spełnia funkcję naturalnego filtra, więc ewentualna zabudowa może przyczynić się do zmiany cyrkulacji powietrza, nieuchronnie pogarszając jego jakość.

Istnieje kilka koncepcji zagospodarowania Górek Czechowskich. Pierwsza (Harasimiuk, 1992) zakłada utworzenie rezerwatu krajobrazowo-florystycznego, druga zaproponowana przez profesora Fijałkowskiego czyni z Górek arboretum, będące przedłużeniem Ogrodu Botanicznego UMCS. Te dwie propozycje są jak najbardziej do pogodzenia. Problem pojawia się, gdy do głosu dochodzą inwestorzy, którzy również przedstawiają gotowy program zagospodarowania Górek, ale w przeciwieństwie do przyrodników i ludzi chcących zachować zielony charakter Górek – mają pieniądze na realizację swojego przedsięwzięcia. Kielecka spółka Echo Investment, *nota bene* właściciel terenu, chce utworzyć na Górkach stuhektarowy park rekreacyjny z lodowiskiem, kinem i centrum handlowym ze sklepami i restauracjami. Pogodzenie wymogów ochrony krajobrazu i ochrony przyrody z lokalizacją w południowej i środkowej części poligonu wielkoprzestrzennych obiektów jest mało realne. Centrum handlowe i inne budynki komercyjne wymagają połączenia z infrastrukturą komunikacyjną. Sytuacja ta spowoduje wzrost natężenia hałasu i zanieczyszczenia środowiska.

Lublin jest jednym z najbardziej zielonych miast w Polsce. Fakt ten nie zwalnia z odpowiedzialności i troski przede wszystkim za te tereny, których jest najmniej, za obszary prawem chronione lub kwalifikujące się do potencjalnej ochrony, jak ma to miejsce w przypadku Górek Czechowskich.

Wioletta Wawer
violav@interia.pl
fot. Rafał Jasiński

Zobacz więcej:

1. Harasimiuk M. i in., *Projekt rezerwatu krajobrazowo – florystycznego „Górki Czechowskie” w Lublinie w dzielnicy Czechów*, Lublin 1992.
2. Czerniawski W. i in., *Czy Górki Czechowskie warte są ochrony?* Instytut Biologii UMCS.
3. Kolasa T., *Lublinianie „tak” dla Echa*, Dziennik Wschodni 8.10.2004.
4. Przychodzki L., *Kto uratuje Górki Czechowskie? Niepewny los pewnego pomysłu*. *Dzikie Życie* 2003
5. Macik E., *Koncepcja zagospodarowania terenu „Czechów – Poligon”*.
6. *Zielony Lublin*, pod. red. Krzysztofa Łukasika, Towarzystwo dla Natury i Człowieka, Lublin 2001.

